

Obsah

Úvod	9
1. <i>Poznání Boha v díle Tomáše Špidlíka</i>	17
2. <i>Boží působení předchází naše poznávání</i>	17
3. <i>Člověk – subjekt poznání a spolupracovník</i>	17
4. <i>Poznání všech věcí a Boha v nich</i>	18
Život Tomáše Špidlíka	20
Dílo Tomáše Špidlíka	29
1. Poznání Boha v díle Tomáše Špidlíka	41
1.1 Z historie otázky poznání Boha: je poznatelnou bytostí nebo spíše neproniknutelným tajemstvím?.....	43
1.1.1 <i>Příznačné rysy antické řecké tradice v podání Tomáše Špidlíka</i>	43
Touha po poznání Boha v řecké filosofii.....	45
Výhrada k filosofickému přístupu z náboženského hlediska: není možný dialog s Bohem	46
1.1.2 <i>Je Bůh v řecké filosofii tajemstvím?</i>	47
1.1.3 <i>Bůh jako tajemství ve Starém zákoně</i>	47
1.1.4 <i>Auditivní charakter judaismu a vizuální zaměření helénismu</i>	49
1.1.5 <i>Spojování biblické zkušenosti s řeckou filosofií v křesťanství starověku</i> .	52
<i>Theoria</i> – cesta k božskému světu u Řehoře Naziánského.....	52
Touha po Bohu v duchu Platonově u Řehoře	52
„Vidět“ v Novém Zákoně	54
<i>Theoria</i> a <i>gnosis</i> u Otců.....	55
<i>Sofia</i> u Bazila Velikého – příklad syntézy řecké a biblické tradice.....	56
Praktická moudrost – uskutečňování přikázání	58
1.2 Přínos ruské křesťanské filosofie	60
1.2.1 <i>Žádný rozdíl mezi poznáním věci a osoby</i>	61

1.2.2	<i>Pojetí pravdy u ruských myslitelů: je živá, konkrétní, morální, dynamická, plod tvořivého poznání</i>	65
1.3	Nedostatečnost lidského poznání Boha.....	70
1.3.1	<i>Správné užívání rozumu</i>	71
1.3.2	<i>Chybné používání rozumu v racionalismu</i>	73
	Racionalistický přístup nezachycuje hodnoty a ideje	74
	Florenskij považuje racionalisty za blázny	75
1.3.3	<i>Hranice rozumového poznání Boha podle Bazila Velikého a Řehoře Naziánského</i>	77
1.3.4	<i>Boží tajemství v křesťanství</i>	84
	Rozum nám zprostředkuje jen poznání analogické.....	84
	Rozum nestačí na třetí stupeň skutečnosti, kde Bůh přebývá „v nepřístupném světle“	85
	Lidská slova sice nezřejmí tajemství, ale odhalují jeho hloubku, otvírají nové obzory.....	87
	Moderní člověk chce mít vše jasné a tajemství považuje za újmu	87
	Pozitivní smysl mystiky	88
2.	Boží působení předchází naše poznávání.....	91
2.1	Pro pravé lidské poznání Boha je nezbytné jeho zjevení a milost.....	92
2.1.1	<i>Boží sebezjevoování, jež vrcholí ve vtělení</i>	93
	K Bohu se nedoje lidskou anabásí, naštěstí tu však je Boží katabase ⁹⁸	
	Vtělení znamená nejdokonalejší Boží zjevení v Kristu	101
	Boží zjevení a sestoupení v Kristu má za cíl ani ne tak předat nám nauku jako spíše nás uvést do života s ním a v něm.....	104
	Motivem Božího zjevování a sestupování k člověku je jeho láska a milosrdenství.....	105
	Bůh nám stále dává znamení, ale rozumí jim jen ti, kdo s ním mluví, tj. modlí se	106
	Dnešní vyhlížení posvátna a Boha u hledajících a v církvi.....	108
2.1.2	<i>Působení Ducha v člověku</i>	110
	Pojem „duchovní“	111
	Duch Svatý působí uvnitř či zvenčí?.....	114
	Vědomí milosti	115
	Účinky působení Ducha – je tím hlavním poznání (γνώσις)?	116
2.2	Osvícení.....	119

2.2.1	<i>Nutnost osvětlení</i>	119
2.2.2	<i>Teologie osvětlení</i>	121
2.2.3	<i>Ovoce osvětlení vzhledem k poznání</i>	123
	Osvícení dává vidět do dálky, vidět vůbec, zvláště Boží skutky, nejen povrch	123
2.2.4	<i>Vidění skutečnosti proměněné osvětlením</i>	125
2.3	Posvěcení a zbožštění	127
2.3.1	<i>Posvěcení</i>	127
2.3.2	<i>Svatí – dílo Ducha Svatého</i>	131
2.3.3	<i>Zbožštění – proměna člověka k Boží podobě</i>	133
3.	Člověk poznávající a spolupracující	139
3.1	Duchovní antropologie.....	140
3.1.1	<i>Poznání sebe sama – východisko k poznání Boha</i>	140
3.1.2	<i>Duch, duše a tělo s jejich mohutnostmi</i>	145
3.2.	Srdce.....	155
3.2.1	<i>Pojem srdce</i>	158
	Neujasněnost v používání termínu <i>srdce</i> a obtíže jej na Západě objasnit	158
	Pojem srdce v Písmu	159
	Od biblického <i>srdce</i> k voůč Řeků; zúžení ve smyslu intelektu a návrat k <i>srdci</i>	160
	Nejen rozum, také srdce a cit	165
	Srdce – princip jednoty osoby, její integrity na rozdíl od jednotlivých schopností či okamžiků.....	166
	Srdce – střed osoby a všech jejích aktivit	167
	Srdce – princip jednoty s druhými a se všemi věcmi	169
	Srdce – styčný bod s Božím světem.....	170
	Srdce v duchovním životě, zvláště v modlitbě	171
3.2.2	<i>City srdce</i>	173
3.2.3	<i>Poznání srdce</i>	178
	Srdce poznává intuitivně, integrálně, <i>per connaturalitatem</i>	179
	Jak poznat srdce	180
3.3	Lidská spolupráce a postup při poznání	182
3.3.1	<i>Odpověď člověka na Boží iniciativu</i>	182
3.3.2	<i>Očišťování – negativní praxis (πράξις)</i>	185

Očišťování srdce	186
3.3.3 <i>Růst v ctnostech, zvláště v lásce – pozitivní praxis (πράξις)</i>	188
Láska – brána k poznání, gnozeologický princip.....	189
4. Poznání všech věcí a Boha v nich	194
4.1 Právě poznání je duchovní.....	195
4.1.1 <i>Poznání člověka očištěného</i>	195
4.1.2 <i>Poznání antinomické</i>	197
4.1.3 <i>Poznání jalové a duchovní</i>	200
4.1.4 <i>Zřeknutí se světské vědy u Bazila Velikého</i>	204
4.2 Nalezení smyslu (<i>logos</i>) všech věcí.....	208
4.3 Vidění Boha ve všem (plod „chození s Hospodinem“).....	215
4.3.1 <i>Vidění Boha v člověku</i>	218
4.3.2 <i>Vidění Boha v církvi</i>	225
Církev – neviditelné ve viditelném	229
Svatost církve: svatost Krista a hříšnost lidí.....	232
Svatosti: znamení zahalují i zjevují.....	233
4.3.3 <i>Vidění Boha v přírodě, v kosmu</i>	235
4.3.4 <i>Vidění Boha v dějinách</i>	243
4.3.5 <i>Vidění Boha v jeho slovu, v Písmu</i>	257
4.3.6 <i>Vidění Boha v kráse, v umění</i>	264
4.4 Theologia – od pravé teologie až po vrcholné poznávání Boha	273
4.4.1 <i>Špidlíkovo kritické hodnocení teologie jeho doby</i>	274
4.4.2 <i>Inspirující pro Špidlíkovo chápání teologie</i> <i>bylo studium východních Otců, zvl. Řehoře Teologa</i>	276
4.4.3 <i>Pravá teologie vychází podle Teofana Žatvoornika</i> <i>z očištěného srdce osvětleného Duchem Svatým</i>	279
4.4.4 <i>Modelový Mojžíšův výstup a sestup teologie symbolické k lidem</i>	283
Závěr.....	287
Summary	295
Bibliografie.....	297
Použité zkratky.....	310
Jmenný rejstřík	312
Věcný rejstřík.....	315